

דף עח.

עין משפט א.ב.

ח"מ סימן קצ פעיף יג.יד

יג. יג. קנה שדה שוה מאה במאתיים ונתן לו מקצת הכסף והמוכר נכנס ויוצא לתבוע השאר הרי זה ספק ^ה אם הוא כמוכר מפני רעתה וע"כ הרוצה לחזור משניהם אינו יכול, ואם תפס המוכר ^ו ממקח שמכר ^ז כנגד המעות שנשארו לו אין מוציאין מידו.

יד. יד. ביקש למכור שדה במאה ולא מצא והוצרך למכור שדה אחרת במאתים, וקיבל מקצת דמים ונפיק ועייל על השאר לא קנה ^ח ושניהם יכולים לחזור. אבל אם היה בענין שאם היה טורח היה מוצא למכור השדה של מאה ומכר של המאתיים ונפיק ועייל אזוזי הוי ספק ^ט ואם תפס המוכר ממקח שמכר כנגד המעות שנשארו אין מוציאין מידו.

עין משפט ג.ד.

ח"מ סימן שלג פעיף ו

ט. ט. כיצד שוכר עליהם, שוכר פועלים אחרים וגומריין המלאכה שלא תאבד ומה שיוסיף לאלו הפועלים האחרים יותר ממה שפסק

ה. מב"מ ע"ז ע"א, ורמב"ם פ"ח ממכירה הלכה ה'.

ו. הסמ"ע בס"ק כ' מפרש מה ששניהם אינם יכולים לחזור בהם זה רק נגד מה שנתן, אבל נגד מה שלא נתן רק בתפס המוכר כל המקח בידו א"צ לתת ללוקח מהמקח כלום עד שישלם לו כל מעותיו, אבל כשלא תפס יכול הלוקח לחזור נגד מה שלא נתן. וה"ה אם נתייקרו הקרקעות והלוקח תפס, אין המוכר יכול לחזור בו.

והט"ז חלק עליו ופסק דאם לא תפס שניהם אינם יכולים לחזור מכל המקח אפי' נגד הדמים שלא נתן, כיון שהיה המקח ברור ורק אם תפס המוכר וטוען בברי שהיה עייל ונפיק אזוזי בשביל דוחק המעות, יכול לחזור בו ולבטל המקח כנגד המעות שלא נתן, אבל תפיסת הלוקח לא מהני כיון שטוען שמא, שהוא אינו יודע מפני מה היה המוכר נפיק ועייל אזוזי. ועיין בבאורים ס"ק ט'.

ז. אבל תפס דבר אחר לא מהני תפיסתו, כגון הוזלו כל כך עד שאפי' מנה אינם שווים, אינו יכול לתפוס משל לוקח כדי תשלום מעותיו, שזה אינו מן הדין. סמ"ע ס"ק כ"א.

ח. דודאי עייל ונפיק אזוזי שרוצה לקנות לו קרקע אחרת. סמ"ע ס"ק כ"א.

ט. כיון שלא טרח א"כ אפשר דמפני רעתה מכרה. סמ"ע ס"ק כ"ב.

לראשונים נוטל מהראשונים י' עד כדי שכרן ב', ואם היה להם ממון תחת ידו של בעל הבית ל' שוכר להשלים המלאכה עד ארבעים וחמשים זוז בכל יום לכל פועל מ' אע"פ ששכר הפועל בשלשה או ארבעה.

הגה: אם לא שכר עליהם פועלים אחרים להשלים המלאכה, אין הפועלים הראשונים חייבים לשלם לו הזיקו נ'. ודוקא בדבר האבד שאינו ממון כגון מלמד או הדומה לזה פ', אבל בדבר האבד שהוא ממון צריך לשלם לו כל הזיקו.

וי"א מה ששוכר עליהם עד ארבעים או חמשים זוז היינו דוקא שתפס כלי אומנותם, אבל תפס שאר הדברים לא.

הו"מ סימן שט סעיף א

עין משפט ה.

א. השוכר את החמור להוליכו בהר והוליכו בבקעה, אם החליק ומת או נשבר פטור ע' אע"פ שעבר על דעת הבעלים, ואם בגין החום מת

י. במשנה בב"מ ע"ה ע"ב ובבב"מ ע"ו ע"ב.

ב. כדמפרש רב נחמן שם בע"ח ע"א, והיינו שאם שכרן בב' סלעים ועדיין לא נתן להם שכרן וחוזרין, שוכר אחרים בד' סלעים ונוטל מהראשונים ב' סלעים, וזו דעת הרמב"ם והסמ"ג וכן הרא"ש והטור, אבל רי"ז כתב עד כדי שכרן היינו עד השיעור שבעה"ב תפוס משכרן, וי"א בכפל משכרן וסיים וראשון עיקר. ותמה הש"ך בס"ק ל"ב דאיך רי"ז פסק נגד רבו הרא"ש ובפרט שהעיקר כהרא"ש דהכי מוכח בירושלמי.

ל. מברייתא שם ע"ו ע"ב וכדמוקי רב נחמן שם בע"ח ע"א דאתא חבילה לידו, ופירש רש"י שם כלי אומנותו לידו ואז אפי' בדבר שאינו אבד שוכר עליהם עד כדי שכר המלאכה אע"פ שנתייקרה בנתיים, אבל לא יותר, וזו דעת הרשב"א וכן נראה דעת הרמב"ן. ואם היה להם ממון תחת ידו, משמע אפי' לא נתנו לו הממון בתורת משכון ולא הקנו לו אותו בקנין, וכך נראה מפורש מתוס' בקידושין ח' ע"ב וגם רש"י יש לפרשו דלאו דוקא כלי אומנותם אלא כל דבר אחר ונקט הרגילות. ש"ך ס"ק ל"ג-ל"ד.

מ. היינו כשיעור שדרך בעלי בתים לשכור לעת הצריך למלאכתן שלא תאבד, כ"כ הרמב"ן והנ"י וא"כ שיעור מ' או נ' לאו דוקא הוא אלא כפי דרכן של בעה"ב וכפי הענין של דבר האבד להוסיף או לגרוע משיעור מ' או נ', ונראה שגם דעת הרמב"ם והמחבר כן ולא כמו שכתב בב"י וד"מ שם. סמ"ע ס"ק כ"ו.

נ. כ"כ הנ"י בפ' האומנין שם.

ס. מת"ה סי' שכ"ט והגהות אשרי.

ע. ממשנה בב"מ ע"ח ע"א ורמב"ם בפ"ד משכירות הלכה א'.

חייב פ.

ח"מ סימן שט סעיף ב עין משפט ו.

ב. שכרו להוליכו בבקעה והוליכו בהר אם הוחלק חייב שהתקלות יותר בהר מאשר בבקעה^ז, ואם מחמת החום פטור שבבקעה החום יותר מבהר, ואם הוחם החמור מחמת העליה^ק חייב.

הגה: שינה אותה מהר לבקעה ומבקעה להר ונתייגעה ומתה חייב. וכן אם שכרה להוליכה למקום אחד והוליכה למקום אחר ואויר הדרך במקום האחר משונה^ר חייב.

ח"מ סימן שי סעיף א עין משפט ז.

א. השוכר בהמה וחלתה אבל עדיין ראויה למלאכה, וה"ה נשתטית הבהמה או נלקחה לעבודת המלך^פ שאין סופה לחזור אם נלקחה ממנו דרך הליכה, הרי המשכיר אומר לו בכולם הרי שלך לפניך^ש והשוכר משלם למשכיר שכרו מושלם^ת.

פ. ודוקא שהמשכיר הוא שאמר להוליכה בהר שאז קפיד, אבל באמר השוכר להוליכה בהר תליא בפלוגתא דסי' ש"ח סעיף א' בהג"ה נתיבות בחידושים ס"ק א'.

צ. שם במשנה, וגם כאן צ"ל והוא שאמר המשכיר אבל אמר השוכר תליא בפלוגתא דסי' ש"ח סעיף א' בהג"ה.

ק. היינו שראינו שמיד בשעה שעלתה הוחמה, משא"כ אם לאחר זמן עלייתה ראינו שהוחמה ומתה פטור. סמ"ע ס"ק ב'.

ר. וכתב הסמ"ע בס"ק ד' דוקא שידוע שהוא משונה, ובביאורים גרס דוקא שידע השוכר שהאויר שם משונה אבל בלא"ה פטור.

ש. ממשנה בב"מ פ"ח ע"א השוכר בהמה והבריקה, ומפרש שם בגמ' היינו התליעו רגליה וזהו חלתה ונלקחה לעבודת המלך. שם בברייתא. וכאוקמיתא דשמואל שם בגמ'.

ודוקא נלקחה בדרך הליכתה שאם לא פגעו בה לא היו מחפשיין אחריה וכך כתבו התוס' בשם ר"ח שם.

ושאומר לו המשכיר מזלך גרם שאילו היתה בבית לא היו נוטלים אותה ממך באותו זמן. כתב ה"ה בפ"ה משכירות הלכה א' שדעת הרמב"ם בחלתה או נשתטית כיון שיכול להשתמש בה בשעת הדחק נותן לו שכרו מושלם. וכן בלקחה המלך בדרך הליכתה אומר לו מזלך גרם אע"פ שאינה חוזרת.

ב. במד"א א* בשכרה לשאת עליה משוי שאפשר להשליכו בלא הקפדה א שאפי' אם תיפול הבהמה תחת משאה אין קפידה בכך, אבל אם שכרה לרכוב עליה או להעביר עליה כלי זכוכית בזה המשכיר חייב להעמיד לשוכר בהמה אחרת ב ואם לא העמיד מחזיר המשכיר השכר פחות כמה שהלך בה עד שחלתה או נשתטתה.

ג. השוכר בהמה ומתה או נשברה בין ששכרה לשאת משא או לרכוב עליה, אם אמר לו חמור סתם ג אני משכיר לך חייב להעמיד לו בהמה אחרת תחתיה ואם לא העמיד, השוכר יכול למכור הבהמה או הנבלה המתה וליקח בה בהמה אחרת ד, ואם אין בדמים ליקח בהמה אחרת שוכר בדמים אלו בהמה אחרת עד שיגיע למקום שקבע עמו.

דף עח:

ח"מ סימן שו פעיף ג

עין משפט א.

ד. נתן צמר לצבע לצובעו והרתיחו הרבה ה ועל ידי זה נשרף ונתקלקל ג ולא היה בו שבח נותן לו דמי צמרו י.

א. היינו בחלתה או נשתטית אבל בלקחה המלך גם אם לקחה לרכוב עליה אומר לו הרי שלך לפניך. והוא מפורש בגמ' ע"ט ע"א משמיה דר' שמעון בן אליעזר וכדמוקי לה רבה בר רב הונא שם.

ב. שיש לחוש שמא תיפול בהיותה על גשר ויפול למים או לאיזה בור, וכן בכלי זכוכית עליה שאם יפלו ישברו. סמ"ע ס"ק י"ד.

ג. וכתב הראב"ד דוקא שהקנה לו בקנין, דאל"כ במה נתחייב לו, וי"א דבמשיכת החמור נשתעבדו נכסי המשכיר להעמיד לו חמור אחר עד שיגיע לאותו מקום.

ד. שם ברמב"ם הלכה ב'. וכתב ה"ה שהרמב"ם מפרש המשנה שם בע"ח ע"א דלא נשתעבד לו מביתו, אלא נבלת החמור זה ועורו משועבדין לזה.

ה. היינו הקדיחתו יורה סמ"ע ס"ק ז'. וממה שהשו"ע לא חילק בין ש"ח לש"ש כמו בסעיף ד' משמע דאין הבדל.

ו. ממשנה שם בב"ק ק' ע"ב.

ודוקא שהקדיחתו היורה לפני שנפל בו הצבע, אבל לאחר שנפל בו הצבע והשביח נותן לו דמי צמרו ושבח, שהרי אין אומן קונה בשבח כלי וכבר הדבר שייך לבעה"ב, ומה שהפוסקים לא פירשו כך, כתב הש"ך בס"ק ד' שהם נקטו לשון המשנה. ועיין ברע"א מש"כ.

ה. נתנו לו לצובעו אדום וצבעו שחור או צבעו מכוער, וכן אם נתן עצים לחרש לעשות מהם כסא נאה ועשה מהם כסא רע או ספסל במקום כסא^ז, אם השבח יותר על ההוצאה נותן בעל הכלי את ההוצאה^ח, ואם ההוצאות יותר על השבח נותן לו את השבח בלבד.

ו. אמר בעל הכלי איני רוצה בתקנה זו אלא יתן לי דמי הצמר או דמי העצים שלי אין שומעין לו^ט, וכן אם אמר האומן קח לך דמי עצריך או צמרך אין שומעין לו שאין אומן קונה בשבח כלי שעשה.

עין משפט ב. או"ח סימן תרצד סעיף ב

ב. אין משנים מעות פורים לצדקה אחרת^י.

הגה: ודוקא לגבאים אסור אבל העני עצמו יכול לעשות בהם מה שהוא רוצה.

עין משפט ג.ד.ה. חו"מ סימן שי סעיף א

עיין לעיל דף עח. עין משפט ז

ז. מברייטא שם ק"א ע"א.

ח. כר"י שם במשנה ובברייטא, והרמב"ם בפ"י משכירות הלכה ד'. וכך פירשו רש"י והרא"ש אלא שהירושלמי פירש אם השבח יתר על ההוצאה בענין אחר ע"ש בסמ"ע ובש"ך מה שהאריכו וכמה חילוקי דינים.

וכתב ה"ה שם בשם רש"י בב"מ קי"ז ע"ב ד"ה אם השבח, וד"ה נותן, ופירוש, את ההוצאה היינו דמי עצים וסמנים ושכר טרחתו של האומן כשאר שכיר יום, ולא מה שפסק עמו בקבלנות.

ועיין בדברי הגאון באות ה' מה שפירש דברי הרמ"א וד' השיטות שבדבר.

ט. כתב הכסף משנה טעם לדבר לפי שאמרנו אם השבח יותר על ההוצאה, ואם ההוצאה יותר על השבח והיא תקנה לכל אחד משניהם, ובזה אין מקום למה שכתב הראב"ד שאין לזה טעם ע"ש.

י. ברייתא במציעא דף ע"ח.